

Αναρχη επινόηση του χρόνου και του εαυτού

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

Μέχρι πρόσφατα, ελάχιστες εκδόσεις των βιβλίων του σπουδαίου Κερτ Βόνεγκατ (1922 - 2007) κυκλοφορούσαν στα ελληνικά. Η επανακυκλοφορία από τις εκδόσεις Πατάκη του *Χρονοσεισμού*, του τελευταίου μυθιστορημάτος του, αποτελεί την απαρχή μιας νέας περιόδου ενδιαφέροντος για τον Αμερικανό συγγραφέα, καθώς εδώ γίνεται η προαναγγελία δυο υπό έκδοση μυθιστορημάτων (*Ο θεός να σας έχει καλά, Το πρωινό των πρωταθλητών*) σε μετάφραση Αλέξη Καλοφωλιά, τα οποία ο Βόνεγκατ έγραψε αντίστοιχα πριν και μετά το διάσημο *Σφαγείο Νούμερο Πέντε*, τον αντιπολεμικό αυτό ύμνο με αφορμή την εμπειρία του ως αιχμαλώτου πολέμου στη Δρέσδη κατά τη διάρκεια του βομβαρδισμού της από τις συμμαχικές δυνάμεις τον Φεβρουάριο του '45.

Ο *Χρονοσεισμός* είναι ένα αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας που διδραματίζεται συμμετρικά στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον. Το μυθιστόρημα κυκλοφόρησε το 1997, τέσσερα χρόνια πριν λάβει χώρα ο χρονοσεισμός που συγκλόνισε τον πλανήτη και η ζωή γύρισε πίσω δέκα χρόνια για να επαναληφθεί ξανά από την αρχή και με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, χωρίς καμία ελευθερία στη βούληση. Με αυτό το εύρημα στο επίκεντρο, ο Βόνεγκατ, έχοντας για παρά το αλτερ έγκο του, Κίλγκορ Τράουτ, και με βηματισμό άναρχο, στήνει ένα τεράστιο πανηγύρι απολαμβάνοντας τη συγγραφική υπεροχή απέναντι στις δυνάμεις του χρόνου. Είναι η δική του αποχαιρετιστήρια γιορτή και είναι αποφασισμένος να το διασκεδάσει ανεβάζοντας στη σκηνή πρόσωπα αγαπημένα, υλοποιώντας μελλοντικά σχέδια, μιλώντας για όσα ο ίδιος κρίνει σημαντικά με τον δικό του τρόπο, υπενθυμίζοντας πως η ζωή, γεμάτη απροσδόκητες εκπλήξεις, θα υπερτερεί αναπόφευκτα έναντι οποιασδήποτε μυθοπλαστικής απόπειρας.

Ο Βόνεγκατ εκφράζει εξ αρχής τη βεβαιότητα πως αυτό είναι το τελευταίο του μυθιστόρημα, καθώς συνειδητοποιεί πως με τα χρόνια η έμπνευση δεν τον επισκέπτεται πια τόσο συχνά όσο άλλοτε, κάτι το οποίο δεν διστάζει να μοιραστεί με τον αναγνώστη, επιδεικνύοντας μια διάθεση ειλικρινών προθέσεων. Αναζητά έμπνευση στην επίγνωση αυτή, στην επιθυμία να γράψει ένα τελευταίο βιβλίο, επινοεί την κατάλληλη κατασκευή γι' αυτό. Και παρότι όλα αυτά προδιαθέτουν για ένα βεβιασμένο εγχείρημα, μια τελευταία προσθήκη στον κατάλογο, ο Βόνεγκατ καταφέρει να παραδώσει ένα υπέροχο ιδιαίτερο μυθιστόρημα, άκρως αντιπροσωπευτικό του κόρπους του, που πετυχαίνει να ισορροπήσει περίφημα ανάμεσα στην αυτοβιογραφία και τη μυθοπλασία. Μυθιστόρημα ικανό να σταθεί και χωρίς την προσθήκη του χαρακτηρισμού του ως διαθήκης.

Παρότι δύσκολο να καταταγεί ειδολογικά, ο *Χρονοσεισμός* αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα του συνολικού έργου του Βόνεγκατ, καθώς ο αυτοβιογραφικός χαρακτήρας, η σάτιρα, ο στοχασμός και η επιστημονική φαντασία, οι κύριοι δηλαδή πυλώνες του, εδώ συνυπάρχουν. Είναι ο τρόπος του Βόνεγκατ να πει το λογοτεχνικό του αντίο, να συνοψίσει και να ανακεφαλαιώσει μια ολόκληρη ζωή, μια ζωή που κινήθηκε ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη φαντασία, συχνά δε ταυτόχρονα. Συστατικά που θα ανέμενε κανείς να συναντήσει σ' ένα αποχαιρετιστήριο αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα, όπως ο αναστοχασμός και η νοσταλγία, για παράδειγμα, εδώ δεν κυριαρχούν, άλλωστε, ένας συμβατικός απολογισμός ζωής δεν μοιάζει να είναι του γούστου του και σίγουρα δεν αποτελεί συγγραφική επιδίωξη στον *Χρονοσεισμό*.

Η γραμμικότητα στην αφήγηση και η αιτιώδης διαδοχή των γεγονότων δεν χαρακτηρίσαν ποτέ το έργο του Βόνεγκατ. Θα ήταν επομένως μια παράλογη επιλογή κάτι τέτοιο να συμβεί στον αποχαιρετισμό. Ωστόσο, αυτό το με-

ΚΕΡΤ ΒΟΝΝΕΓΚΑΤ

Χρονοσεισμός

Μετάφραση: Χριστόδουλος Λιθαρίης
Σελ. 244
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

Ο Κερτ Βόνεγκατ

ταμοντέρνο γαϊτανάκι, όπου κάθε σύμβαση υποχωρεί υπό το ίδιο της το βάρος, λειτουργεί αναγνωστικά με έναν τρόπο σχεδόν μαγικό, ικανοποιώντας πλήρως τον πρώτο κανόνα του ίδιου του Βόνεγκατ που συμβουλεύει τους επίδοξους συγγραφείς διηγημάτων να χρησιμοποιούν τον χρόνο ενός παντελώς άγνωστου (βλ. αναγνώστη) έτσι ώστε εκείνος να μη νιώθει πως πήγε χαμένος. Και κάθε άλλο παρά χαμένος θα αποδειχθεί ο χρόνος που ο αναγνώστης θα επενδύσει στην ανάγνωση κάθε βιβλίου του Βόνεγκατ. Ο τρόπος με τον οποίο μπλέκει το πραγματικό και το φανταστικό είναι απολαυστικός, η ροζυδέσκια με την οποία παρατηρεί και στέκεται απέναντι στα πράγματα, επίσης.

Συγγραφείς που έγραψαν κάποια στιγμή ένα βιβλίο που σύντομα χαρακτηρίστηκε αριστούργημα, όπως συνέβη με τον Βόνεγκατ και το *Σφαγείο Νούμερο Πέντε*, και το οποίο τους έδωσε φήμη και χρήμα, καταδικάστηκαν να ταυτιστούν με το βιβλίο αυτό. Ωστόσο, ο Βόνεγκατ, στην προκειμένη περίπτωση, είναι ένας συγγραφέας που αξίζει κανείς να διαβάσει στο σύνολό του και ο *Χρονοσεισμός* αποτελεί μια καλή υπενθύμιση.

Παρότι δύσκολο να καταταγεί ειδολογικά, ο Χρονοσεισμός αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα του συνολικού έργου του Βόνεγκατ, καθώς ο αυτοβιογραφικός χαρακτήρας, η σάτιρα, ο στοχασμός και η επιστημονική φαντασία, οι κύριοι δηλαδή πυλώνες του, εδώ συνυπάρχουν